

העותר : המוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר, ע"ר 580163517

ע"י ב"כ עו"ד עידו בלום
רח' שפע טל 1, תל-אביב
טל' 03-7444070 ; פקס 03-7444170

המשיב:

דובר צה"ל

ע"י ב"כ מפרקליטות מחוז תל-אביב (אזרחי)
דרך מנחם בגין 154, תל-אביב
טל' 073-3736370 ; פקס 073-3736482

עתירה לפי חוק חופש המידע

מוגשת בזאת עתירה לפי חוק חופש המידע, התשנ"ח-1998 (להלן "חוק חופש המידע").

בית המשפט הנכבד מתבקש להורות למשיב להשיב לבקשת העותר, שעניינה קבלת מידע בנושא קבורת גופות של פלסטינים המוחזקות בידי ישראל (להלן "הבקשה"), ולמסור לעותר את כלל המידע המבוקש בה.

הבקשה הופנתה למשיב עוד ביום 20.8.15. על אף שחלפו מאז למעלה מארבעה וחצי חודשים, הבקשה טרם נענתה, תוך הפרת הוראות חוק חופש המידע.

התשתית העובדתית

הצדדים

1. העותר, **המוקד להגנת הפרט** (להלן גם "המוקד"), הוא עמותה רשומה, ללא מטרת רווח, הפועלת לקידום זכויות האדם של תושבי השטחים הכבושים.

המוקד להגנת הפרט הוקם בשנת 1988, על רקע אירועי האינתיפאדה הראשונה, ומאז ועד היום טיפל בעשרות אלפי פניות, בדרך של פנייה לרשויות המדינה ופעילות משפטית, הן בייצוג אחרים והן כעותר ציבורי. כמו כן עוסק המוקד בהוצאת דוחות תקופתיים ודוחות נושא, כחלק ממטרותיו הציבוריות, ורצונו לממש את העיקרון הדמוקרטי של זכות הציבור לדעת.

בין היתר, מסייע המוקד למשפחות פלסטיניות אשר ישראל מחזיקה בגופתו של בן משפחתם.

2. המשיב, **דובר צה"ל**, הוא הממונה על יישום הוראות חוק חופש המידע בצה"ל, לפי פקודת מטכ"ל 08.0104.

3. לאורך השנים התגלו ליקויים משמעותיים בטיפול צה"ל בגופות של פלסטינים – לרבות הליך הבאתם לקבורה, רישום מסודר, תיעוד, חלוקת התפקידים ועוד. שוב ושוב התברר כי גופות "נעלמו", כי איש אינו יודע לאתרן, וכי אופן הטיפול בהן לוט בערפל.
4. הזכות לקבל מידע אינה תלויה בהוכחת עניינו של המבקש במידע (ס' 7(א) לחוק חופש המידע וכך ר' עע"מ 11120/08 התנועה לחופש המידע נ' מדינת ישראל - רשות ההגבלים העיסקיים 10 (פורסם בנבו, 17.11.10); עת"מ (י-ם) 717/02 רגב נ' יד ושם 221 (פורסם בנבו, 11.11.02)). אולם נדמה שהאמור לעיל מבהיר את חשיבותה של הבקשה, בין היתר על מנת לשפוך אור על אופן התנהלות הגורמים הרלבנטיים בכל הכרוך בסוגיה הבעייתית של גופות פלסטינים.

עניינה של הבקשה

5. ביום 20.8.15 פנה המוקד להגנת הפרט למשיב, בבקשה לפי חוק חופש המידע, וביקש לקבל מידע בנושא קבורת גופות של פלסטינים המוחזקות בידי ישראל.

העתק הבקשה מיום 20.8.15 מצורף ומסומן ע/1

6. בבקשה התבקש המשיב לפרט את המידע הבא:

(1) מידע הקשור בדו"ח ועדת החקירה בנושא גופות מחבלים:

ביום 17.10.99 מונתה ע"י הרמטכ"ל דאז, רא"ל שאול מופז, ועדת חקירה בנושא גופות מחבלים, ברשות תא"ל דני ארדיטי (להלן "ועדת ארדיטי"). הועדה הגישה את הדו"ח, הכולל המלצות ומסקנות, בשנת 2000.

העתק דו"ח ועדת ארדיטי מצורף ומסומן ע/2

על רקע דו"ח ועדת ארדיטי ביקש המוקד לקבל את המידע הבא:

א. לקבל את 9 הפקודות וההוראות שמציינת הוועדה בס' 75 לדו"ח, בנוסחן העדכני. אם בוטלו חלק מהנהלים או ההוראות התבקש לציין זאת ואת מועד הביטול.

ב. לדעת האם יושמה ההמלצה על הוצאת נהלים משלימים בנוגע ל"אופן העברת הגופה ממקום תפיסתה ועד לקבלתה בידי הרבנות הצבאית" (ס' 105 לדו"ח הוועדה). אם כן – התבקשה קבלת הנהלים המשלימים שהוצאו.

ג. לדעת האם יושמה ההמלצה על קביעת נוהל מפורט על מנת לשפר את תיעוד העברת הגופה ממקום האירוע ועד לקבורתה, כמפורט בס' 107 לדו"ח הוועדה. אם כן – התבקשה קבלת הנוהל שנקבע.

כמו כן ביקש המוקד לדעת האם הופצו פקודות פנימיות בפקוד בנוגע לתיעוד העברת הגופה ממקום האירוע ועד קבורתה, לאור קביעת הוועדה שהנוהל אינו בא במקום פקודות כאלה. אם כן – התבקשה קבלתן.

ד. לדעת האם נקבע נוהל עי"י הרבנות הצבאית הראשית בנוגע להליך הקבורה וההוצאה מהקבר והאם הוא עוגן במסגרת פקודת חטיבת המבצעים – בהתאם להמלצת הוועדה בס' 108 לדו"ח. אם כן – התבקשה קבלת הנוהל.

(2) מידע כללי:

ה. לקבל את כלל הנהלים והפקודות הקיימים היום, הנוגעים לטיפול בגופות של פלסטינים.

ו. לדעת היכן מצויים היום בתי קברות צבאיים בהם קבורות גופות של פלסטינים/חללי אויב.

ז. לדעת מהו מספר הגופות של פלסטינים המוחזקות כיום בידי ישראל: מהו מספר הגופות של פלסטינים מהגדה המערבית, ומהו מספר הגופות של פלסטינים מרצועת עזה.

ח. לדעת האם, מתי ומדוע נקברת גופה של פלסטיני שלא בבתי קברות באחריות הצבא ולא בידי הרבנות הצבאית. וכן לדעת מאיזה תאריך ואילך הועברו גופות של פלסטינים לקבורה לגורמים מחוץ לצבא.

ט. לדעת כמה גופות של פלסטינים הועברו לקבורה לגורמים מחוץ לצבא.

י. לדעת מי מחליט ומורה על קבורה של גופות של פלסטינים מחוץ לישראל.

יא. לדעת לאיזה גורם מועברות גופות לצורך קבורה במקרה של קבורה מחוץ לישראל.

(3) מידע בנוגע למעבדה ולמאגר הגנטי של הצבא:

במסגרת דיון שהתקיים בבג"ץ 6796/12 מוצלח ג' מפקד כוחות הצבא בגדה המערבית הודיעה ב"כ המדינה כי הצבא החליט על הקמת מעבדה גנטית ומאגר גנטי אשר בו יישמרו נתונים גנטיים של פלסטינים, משפחות החללים ושל החללים עצמם, וכך יוקל הליך החזרת גופה למשפחה.

העתק פרוטוקול הדיון מיום 13.7.15 בבג"ץ 6796/12 מצורף ומסומן ע/3

אי לכך ביקש המוקד לקבל את המידע הבא:

יב. לדעת האם מונה בעל תפקיד לדאוג להקמת המעבדה. אם כן, ביקש המוקד לקבל את פרטיו המלאים (שם, דרגה, כתובת).

יג. לדעת האם מונתה ועדה לצורך הקמת המעבדה הגנטית ואם כן, לקבל את פרטיו המלאים של העומד בראשה (שם, דרגה, כתובת).

יד. לדעת האם הוקמה המעבדה הגנטית. אם כן – מתי; אם לא – מתי תוקם.

טו. לדעת מתי הוקם המאגר הגנטי.

טז. לדעת מי ממונה על המאגר הגנטי ולקבל את פרטיו (שם, דרגה, כתובת).

יז. לדעת מהם הנתונים הנשמרים והנתונים שיישמרו במאגר הגנטי.

יח. לדעת היכן ובאיזה אופן נשמר המאגר הגנטי.

יט. לקבל את כל הנהלים/פקודות שנקבעו או תוקנו בעקבות ההחלטה על הקמת המעבדה והמאגר הגנטי.

7. ביום 23.8.15 אישר המשיב את קבלת הבקשה והודיע כי היא מטופלת.

העתק הודעת המשיב בדוא"ל מיום 23.8.15 מצורף ומסומן 4/ע

8. על פי חוק חופש המידע היה על המשיב להשיב לבקשה בתוך 30 יום, דהיינו עד ליום 23.9.15. אלא שבמשך קרוב לשלושה חודשים לא התקבלה התייחסות כלשהי, וביום 17.11.15 נמסר רק מהמשיב כי "פנינו למשטרת ישראל לקבלת תגובתם כצד ג'. זאת, בשל איתור נוהל המשותף למשטרת ישראל וצה"ל", וכי יעדכן במענה בהמשך.

העתק הודעת המשיב בדוא"ל מיום 17.11.15 מצורף ומסומן 5/ע

9. ביום 24.11.15 פנתה למשיב נציגת המוקד להגנת הפרט, עו"ד סיגי בן-ארי, הדגישה כי מדובר בבקשה מלפני 3 חודשים, וביקשה לקבל את התשובות שיש בידי המשיב נכון להיום.

העתק פניית העותר למשיב בדוא"ל מיום 24.11.15 מצורף ומסומן 6/ע

10. והנה אנו ניצבים **ארבעה וחצי חודשים לאחר הפנייה**, ותשובה אין – תוך הפרה בוטה של הוראות חוק חופש המידע.

הטיעון המשפטי

זכות הציבור לדעת ולקבל מידע מרשות ציבורית

11. חופש המידע הוא עקרון מרכזי במדינה דמוקרטית, המהווה מקור ראשון במעלה לפיקוח על רשויות השלטון והגנה על זכויות אדם:

"חוק חופש המידע מעגן את זכותו של הציבור לדעת, המוכרת בשיטתנו במשמעותה הגרעינית עוד בטרם נחקק החוק (עע"מ 8282/02 עיתון "הארץ" נ' מדינת ישראל, פ"ד נח(1), 465, עמ' 469-468 (2003) (להלן: ענין עיתון הארץ); בג"צ 142/70 שפירא נ' הוועד המחוזי של לשכת עורכי הדין פ"ד כח(1), 325, עמ' 331 (1971); בג"צ 337/66 עזבו קלמו פיטל נ' ועדת השומה פ"ד כא(1), 69, עמ' 72-73 (1967). לזכות זו נודעו מספר תכליות. הראשונה הינה הכרחיותה לשם הגשמתו של חופש הביטוי. כבר נאמר כי אין חופש ביטוי בלא זכות לדעת ואין זכות לדעת בלא חופש מידע (עע"מ 6013/04 משרד התחבורה נ' חברת החדשות, פסקה 11 לפסק הדין (פורסם בנבו), 2.1.2006) (להלן: ענין משרד התחבורה)), ואכן, ללא הבטחת זכות הנגישות למידע, "המשתרגת כענף מחופש הביטוי" (עע"מ 7024/03 גבע נ' גרמן, פסק-דין של השופטת א' פרוקציה (פורסם בנבו), 6.9.2006) (להלן: ענין גבע), לא יוכל האדם לקבל מידע הדרוש לו לשם גיבוש דעתו וביטוייה (ראו: בג"צ 1601/90 שליט נ' פרס פ"ד מד (3), 353, עמ' 365 (1990); בג"צ 5771/93 ציטרין נ' שר המשפטים פ"ד מח(1), 661, עמ' 673 (1993)).

תכלית מרכזית נוספת, הכרוכה פעמים רבות בתכלית זו, הינה הצורך במידע לשם פיקוח אפקטיבי וביקורת על השלטון. לערך השקיפות של פעולות הרשות השלטונית נודעה חשיבות בפני עצמו, אך מעבר לחשיבותו זו הוא הכרחי על מנת לאפשר ביקורת אפקטיבית על פעולות הרשות ולהביא לשיפור פעולתה וקידום השלטון הדמוקרטי (אהרון ברק "חופש המידע ובית המשפט" קריית המשפט ג 95, 96, 102 (2003) (להלן: ברק, חופש המידע)). נוסף על כך, ידיעת הציבור כי פעולת הרשויות נתונה לביקורתו, היא שמבטיחה את אמונו בהן. שימורו של אמון זה, הינו ערך חשוב בפני עצמו (ראו לענין זה: ענין עיתון הארץ, בעמ' 470; זאב סגל הזכות לדעת באור חוק חופש המידע 101 (2000) (להלן: סגל)). לבסוף, חשיבותה של זכות הציבור למידע נעוצה בתפיסה כי המידע המצוי בידי הרשות הציבורית הינו קניינו של הציבור, ומכאן שהרשות המשמשת אך כנאמן הציבור, אינה יכולה לנהוג בו כאילו היה קניינה (ראו: בג"צ 2594/96 המכללה למינהל נ' לשכת עורכי הדין פ"ד נ(5), 166, 173 (1997); עע"מ 398/07 התנועה לחופש המידע נ' רשות המיסים פסקה 47 לפסק-דין (פורסם בנבו), 23.9.08) (להלן: ענין רשות המיסים); הלל סומר "חוק חופש המידע:

הדין והמציאות" המשפט ח, 435, בעמ' 437 (תשס"ג) (להלן: סומר). (עע"מ 11120/08 התנועה לחופש המידע נ' מדינת ישראל - רשות ההגבלים העסקיים 7-6 (פורסם בנבו, 17.11.10); ההדגשה הוספה).

12. ובמקום אחר נפסק כי:

"[חוק חופש המידע] משקף את התפיסה כי המידע שמצוי בידי המדינה הינו מידע ציבורי השייך לציבור ולא לרשות: 'מקורו של עקרון השקיפות הוא בתפישת היסוד של המינהל הציבורי כנאמן הציבור: כל אשר מחזיק הוא בו - כנאמן הציבור מחזיק הוא בו, ואילו משלו אין לו ולא כלום' (בג"ץ 3751/03 אילו נ' עיריית תל-אביב-יפו, פ"ד נט(3) 817, 833 (2004) השופט מ' חשין)). אין לראות מסירת המידע מכוח חוק חופש המידע" חסד" או "סיוע"... הצעות הרשות למסירת מידע חלקי אינן 'בבחינת מעשה נדיבות של הרשות, אלא בבחינת מילוי חובתה' (ענין רשות ההגבלים העסקיים, פסקה 11)" (עע"מ 2398/08 מדינת ישראל - משרד המשפטים נ' סגל 27 (פורסם בנבו, 19.6.11))

13. העותר מבקש, בין היתר, חשיפת נהלים והנחיות שיש להם השלכה ישירה על זכויות אדם. החובה לחשוף את ההנחיות המינהליות קבועה ממילא בסעיף 6 לחוק חופש המידע:

"למעשה, הוראת סעיף 6 הנ"ל החילה על ההנחיות המינהליות חובת פרסום בדומה לחובה החלה על פרסומן של תקנות בנות פועל תחיקתי. בכך ביקש המחוקק להביא לידיעת הציבור את ההנחיות המינהליות שלפיהן רשות ציבורית פועלת, כך שלא יהיו בגדר 'תורת הנסתרי' (בג"ץ 7139/09 עבאס-בצה נ' שר הפנים, פ"ד נו (3) 481, 490).

14. מאידך, אין כל מקור חוקי למשיבים להסתיר נהלים אלה וגם אין זה ראוי כי המשיבים יחזיקו בנהלים נסתרים ובהנחיות סודיות:

"זה מכבר פסקנו - וחזרנו ופסקנו - כי הנחיות פנימיות שיש בהן כדי לאצול על זכות הפרט - וזו המדיניות שלפנינו - תנאי מוקדם והכרחי לקביעתן ולהחלתן ... הוא בהבאתן ... לידיעת המעוניינים, בין בפרסומן ברבים בין אחרת (בג"ץ 3648/97 סטמקה נ' שר הפנים, פ"ד נג(2) 728, 770).

15. ובמקום אחר נאמר:

"נקבע כי על הרשות לפעול באופן סביר בנסיבות העניין כדי להביא את הנחיות הפנימיות לידיעת האזרח [ע"א 4275/94 הבורסה לניירות ערך בתל-אביב בע"מ נ' א' ת' ניהול מאגר הספרות התורנית בע"מ, פ"ד נ(5) 485, 528 (1997)]. החובה שהתגבשה, לפרסם הנחיות מנהליות, מושתתת על מספר טעמים עיקריים: הכרה בזכותו של הפרט לדעת את הנורמות

העשויות להשפיע על מהלך חייו; בפרסום הכללים אשר לפיהם פועלת הרשות המנהלית יש כדי להוות מחסום כנגד שרירות לב שלטונית; ובנוסף, פרסומם של הכללים חושף אותם, ובכך גם את הרשות, לביקורת ציבורית ואף שיפוטית, אשר יכולה להוביל לשיפור מתמיד בדרך תפקודה של הרשות [בג"ץ 1477/96 נמרודטקס בע"מ נ' משרד התעשייה והמסחר, פ"ד נג(5) 193, 199 (1999) (להלן: פרשת נמרודטקס)] (עע"מ 9187/07 לוזון נ' משרד הפנים 24 (פורסם בנבו, 24.7.08)).

התנהלות המשיב מהווה הפרה בוטה של הוראות החוק

16. חוק חופש המידע מחייב את הרשות להודיע למבקש ללא דיחוי, ולכל היותר תוך תקופה של 30 יום על החלטתה בבקשתו. המשיב לא עמד בחובה זו. הרשות רשאית להאריך את התקופה בשלושים יום נוספים מטעמים מנומקים (סעיף 7(ב) לחוק חופש המידע). המשיב לא האריך את התקופה בהתאם להוראה זו – וגם לו היה עושה זאת, ממילא גם תקופה נוספת זו חלפה לה זה מכבר.

17. אין כל הצדקה לכך שהמשיב יאלץ את העותר לפנות לבית המשפט רק על מנת לקבל מענה לפניותיו כפי שמחייב החוק:

"המשיבים הופכים את בית המשפט לסניף משנה שלהם: דלפק קבלה ומזכירות גם יחד. אילו היה מדובר בהטלת עומס עבודה על בית המשפט, ניתן היה לעבור על מחדלים אלה בלא כלום. ניתן לחשוב גם שיש דגמים מוצלחים יותר מאשר שיעבוד פרקליטות מחוז לטפול בבקשות המופנות אל משרד הפנים, והפיכתה לסדרנית עבודה של משרד זה. אולם, בפועל המשיבים מכבידים על העותרים, גורמים להם להוצאות מיותרות בעניינים של מה בכך, ומשאירים את ענייניהם תלויים ועומדים בלא מענה ממשי וענייני" (עת"מ (ירושלים) 769/04 אבו מיאלה נ' משרד הפנים (לא פורסם, 14.10.04)).

18. בתי המשפט כבר הדגישו והעירו לא פעם כי "יש חשיבות כי הרשויות יקפידו על המועדים שבחוק חופש המידע ולא יתישו את המבקשים באמצעות 'סחבת' במתן תשובות" (עת"מ (ת"א) 36541-12-12 שטנגר נ' ועד מחוז תל-אביב והמרכז של לשכת עורכי הדין בישראל 17 (פורסם בנבו, 25.2.14)).

19. לאור כל האמור, מתבקש בית המשפט הנכבד להורות למשיב להשיב לבקשת העותר וכן למסור לידינו את המידע המבוקש במלואו. כמו כן מתבקש בית המשפט הנכבד להשית על המשיב את הוצאות העותר ושכ"ט עו"ד.

עידו בלום, עו"ד
ב"כ העותר